

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної ради
міського методичного кабінету
управління освіти і науки
Бориспільської міської ради
Протокол № _____
Від _____ 2014
_____ Л.А.Мозгова

ЗАТВЕРДЖЕНО

Педагогічною радою Будинку
дитячої та юнацької творчості
Протокол № _____
Від _____ 2014
Директор
_____ Н.І.Тименко

**БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ДИВОЦВІТ»
БОРИСПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
З НАРОДОЗНАВСТВА**

для дітей старшого шкільного віку
початковий рівень – 144 год.
основний рівень – 144 год.
вищий рівень – 216 год.

Укладач:
керівник гуртка БДЮТ «Дивоцвіт»
Вергун Валентина Іванівна,

Бориспіль – 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Народознавство – наука про походження народу (етносу), процес його розвитку, особливості традиційного побуту, матеріальної та духовної культури.

Народне мистецтво, яке передавалося з покоління в покоління, століттями було і нині є ґрунтом для спілкування, джерелом пізнання історії та культури.

Дана програма є актуальною, адже художнє ремесло стало національною основою сучасного народного мистецтва, пов'язаного з трудовою діяльністю людини, виготовленням речей, практично необхідних, зручних у користуванні і ошатних за формою та оздобленням.

Основна мета гуртка народознавства « Криниця» - ознайомлення дітей із традиціями, звичаями, творчістю, промислами, ремеслами, мораллю та етикою українського народу; розвиток практичних навичок роботи з різноманітними матеріалами, що дає змогу виявити можливості дітей та їх природні нахили до певного виду художньої творчої діяльності, виховання працелюбності, допитливості.

Зміст програми розподілено за видами художньої діяльності з урахуванням поступового розвитку учнів, відповідно до їхніх вікових особливостей і досвіду, отриманого в попередні роки на заняттях гуртка.

Завдання програми:

- * ознайомити дітей із багатством декоративно-вжиткового мистецтва;
- * навчити дітей бачити красу навколишнього світу й уміти перенести її у свій побут засобами декоративно-вжиткового мистецтва;
- * сприяти розвитку творчої думки учня, не пригнічуючи її самостійність;
- * виховувати повагу до культурних надбань народу, сприяти становленню свідомого українця, патріота своєї Батьківщини.

Програма розрахована на дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку і передбачає 4 роки навчання:

- 1-й рік навчання – початковий рівень - 144 год. на рік, 2 заняття на тиждень , тривалість заняття - 2 год.;
- 2-й рік навчання - основний рівень-144 год. на рік, 2 заняття на тиждень , тривалість заняття - 2 год.;
- 3-й рік навчання – основний рівень -144 год. на рік, 2 заняття на тиждень , тривалість заняття – 2 год.;
- 4-й рік навчання – вищий рівень – 216 год. на рік, 2 заняття на тиждень, тривалість заняття – 3 год.

Рукоділья – кропітка робота і потребує терпіння, уваги та напруженої роботи очей, тому велику увагу потрібно звернути на освітлення та зручності. Для цього під час занять необхідно робити перерви для виконання фізхвилинки, які знімають напруження та втому.

Протягом навчання гуртківці зможуть реалізувати свої можливості, розширити кругозір, сферу спілкування, домогтися самоствердження, презентувати свої роботи на різноманітних конкурсах , тематичних вечорах, виставках.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
Перший рік навчання, початковий рівень

№	Назва теми	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
1.	Вступ	4	-	4
2.	Духовна культура українців	2	2	4
3.	Матеріальна культура українців Обереги в нашому домі.	2	14	16
4.	Народна іграшка	4	36	40
5.	Аплікація	4	42	46
6.	Витинанка	4	22	26
7.	Основні календарні свята та обряди українців	2	4	6
8.	Підсумкове заняття	2	-	2
	Разом	24	120	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Початковий рівень

1. Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Знайомство з предметом народознавства. Завдання, мета гуртка. Основні правила техніки безпеки. Інструменти та матеріали. Їх класифікація. Показ зразків робіт.

2. Духовна культура українців (4 год.)

Будуємо своє життя за законами краси.

Практична частина. Екскурсія до місцевого парку.

Казки, легенди.

Теоретична частина. Образи духів природи, хатніх духів. Народні казки , їх роль у вихованні дітей.

3. Матеріальна культура українців (16 год.)

Обереги в нашому домі.

Теоретична частина. Ознайомлення з виробами з природного матеріалу, складання технологічної картки.

Практична частина. Лялька із трави. Домовичок. Віночок.

4. Народна іграшка (40 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з іграшками наших предків, особливостями їх виконання.

Практична частина. Лялька-мотанка, лялька-пеленанка. Створення композицій панно з використанням підручних матеріалів, виробів із бісеру, стрічок, мережева.

5. Аплікація (46 год.)

Теоретична частина. Використання зерна і насіння в аплікації. Технологія підготовки матеріалів до роботи.

Практична частина. Рамка для фото. Пейзаж із крупи. Скринька для прикрас.

6. Витинанка (26 год.)

Теоретична частина. Художня робота з папером. Поняття про мистецтво витинанки. Витинанка на площині. Об'ємна. Квілінг.

Практична частина. Виготовлення сувенірів, листівок, панно.

7. Основні календарні свята та обряди українців (6 год.)

Рольова гра в народних святах.

Теоретична частина. Підбір сценок до свят, обговорення сценарію свята.

Практична частина. Свято Івана Купала.

8. Підсумкове заняття (2 год.)

Виставка робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці повинні знати:

- історію виникнення та розвиток мистецтва витинати;
- значення оберегу в житті наших пращурів;
- різновиди зерна, круп , правила їх збирання та зберігання;
- основні календарні свята;
- техніку безпеки під час роботи з колючими та ріжучими інструментами.

Вихованці повинні вміти:

- добирати інструменти та матеріали для виготовлення виробів;
- розробляти технологічну послідовність виготовлення виробів;
- виготовляти ляльку-мотанку;
- вирізати та наклеювати витинанку;
- правильно розміщувати зерно та крупу на аплікації.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
Основний рівень. Другий рік навчання.

№	Назва теми	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
1.	Вступ	6	-	6
2.	Духовна культура українців	2	8	10
3.	Природа в житті українців	2	8	10
4.	Матеріальна культура українців	2	8	10
5.	Вишивка хрестиком	6	16	22
6.	Вишивка гладдю	6	16	22
7.	Вишивка стрічками	8	20	28
8.	В'язання гачком	8	16	24
9.	Уснопоетична народна творчість	6	2	8
9.	Екскурсія. Виставка	-	2	2
10.	Підсумкове заняття	2	-	2
	Всього	48	96	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Предмет і завдання народознавства , мета гуртка. Збирачі народних скарбів (розповідь про етнографів, фольклористів, краєзнавців). Правила безпеки під час виготовлення виробів. Набір інструменту: голки, гачки, нитки; їх класифікація та характеристика, нитки та матеріали. Показ зразків.

2. Духовна культура українців. (10 год.)

Рід. Рідня. Родина

Теоретична частина . Дати поняття роду, родини. Розповіді дітей про найближчих родичів, про сімейні реліквії. Перегляд робіт «Із бабусиної скрині» .

Практична частина. Виготовлення композиції «Родове дерево» (витинанка, аплікація). Створення ескізів для виконання візерунків. Підбір матеріалів, інструментів.

3. Природа в житті українців (10 год.)

Теоретична частина. Улюблені рослини українців – калина, верба, тополя, барвінок та ін.; лікарські властивості. Легенди, повір'я, знання про них.

Практична частина. Виготовлення композицій, сувенірів із засушених трав, квітів. Сувенір «Торбинка достатку».

4. Матеріальна культура українців (10 год.)

Народна символіка

Теоретична частина. Народні символи та обереги. Найдавніша українська богиня добра і захисту людини –«Берегиня» . Обереги людини.

5. Вишивка хрестиком (22 год.)

Теоретична частина. Загальні відомості про вишивку. Орнамент. Композиція у вишивці. Особливості вишивки хрестиком в різних регіонах України.

Практична частина. Техніка вишивки «хрестик», «подвійний хрестик». Основні прийоми виконання. Виготовлення сувенірів: гольниця «Зірка», «Святкова» (техніка виконання – хрестик, виколювання) «Кривулька». Виготовлення серветки. Характеристика хрестикових швів. Серветка «Берегиня». . Виготовлення новорічного подарунка . Обробка краю серветки, доріжки. Виготовлення новорічної доріжки.

6. Вишивка гладдю (22 год.)

Теоретична частина. Особливості гладьової техніки. Гладь як самостійний вид вишивки. Характеристика гладьової техніки.

Практична частина. Пряма, коса, лічильна гладь. Побудова малюнка, розташування узору. Способи обробки краю залежно від виду виробу. Одностороння, двостороння гладь. Основні особливості, матеріал, техніка виконання. Виготовлення виробу «Снігурі». Розробка малюнка. Перенесення його на тканину. Вишивка роботи. Набір серветок «До чаю». Особливості виконання лічильної гладі. Розробка малюнка. Виконання роботи. Композиція «Моя Україна». Розробка малюнка. Перенесення малюнка на тканину. Поєднання вишивки гладдю з іншими видами вишивки. Виготовлення роботи.

7. Вишивка стрічками (28 год.)

Теоретична частина. Характеристика техніки виконання вишивки стрічками.. Техніка виконання. Характеристика композиційних малюнків. Різновиди стрічок.

Практична частина. Шви і техніка вишивання стрічками. Композиція «Літо». Особливості виконання. Використання та поєднання вишивки стрічками з іншими видами. Скатерка «Квітковий вернісаж». Виготовлення сувеніру «Сумка». Основні прийоми виконання. Різновиди композиційних рішень.

8. В'язання гачком (24 год.)

Теоретична частина. Особливості в'язання гачком. Основні прийоми в'язання. Фактура в'язаного полотна. Візерункове полотно.

Практична частина. Створення орнаменту. В'язання серветки. Особливості та основні прийоми в'язання. Виконання схем візерунків, зразків у формі кола, квадрата та прямокутника. Серветка «Ніжність». Поєднання кольорів. Виконання вправ із кольорознавства. В'язання шапочки. Особливості в'язання її елементів. Вив'язування квадратів за схемою. В'язання сумки з окремих квадратів. Добір узорів, техніка виконання.

9. Уснопоетична народна творчість (8 год.)

Пісня – душа народу.

Теоретична частина. Значення пісні в житті народу. Родинно-побутові, обрядові, ліричні, жартівливі пісні. Дитячий фольклор.

10. Екскурсія, виставка (2 год.)

Практична частина. Відвідування виставки декоративно – вжиткового мистецтва, екскурсія до етнографічного музею з метою ознайомлення та вивчення історії краю, культури та побуту українського народу.

11. Підсумкове заняття (2 год.)

Підбиття підсумків роботи за рік. Організація та проведення виставки кращих робіт гуртківців. Зустрічі з батьками. Заохочення та нагородження вихованців.

Прогнозований результат

Вихованці повинні знати:

- поняття «родина», «рід», «рідня»;
- жанри фольклору;
- обрядове значення квітів та їх застосування в народній медицині;
- історію, розвиток та традиції української народної вишивки в цілому та зокрема рідного краю, родинної вишивки;
- техніки виконання швів;
- технологію виготовлення декоративно-вжиткових виробів, оздоблених вишивкою;
- правила безпечної праці, особистої санітарії.

Вихованці повинні вміти:

- добирати інструменти та матеріали для виготовлення виробів;
- розробляти технологічну послідовність виготовлення виробів;
- збільшувати, зменшувати малюнок, переносити його на полотно;
- проводити кінцеве опорядження виготовлених виробів.

№	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
1.	Вступ	6	-	6
2.	Духовна культура українців. Рідне місто моє	2	8	10
3.	Таємниці народної медицини	2	4	6
4.	Витинанка	2	2	4
5.	Вишивка хрестиком. Вишита сорочка – символ духовної культури українського народу	2	20	22
6.	Вишивка гладдю. Використання символіки в сучасних вишивках рушників	2	18	20
7.	Вишивка стрічками	2	18	20
8.	В'язання гачком	2	26	28
9.	Релігійні та народні свята	4	16	20
10.	Виставка робіт	-	2	2
11	Підсумкове заняття	2	-	2

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Повторення та узагальнення вивченого за минулий рік. Організація робочого місця. Основні правила безпеки. Інструкція. Інструменти та матеріали.

2. Духовна культура українців (16 год.)

Рідне місто моє.

Теоретична частина. Наші славні земляки. Ознайомлення з історією рідного міста, пам'ятниками. Зустріч із народними майстрами.

3. Таємниці народної медицини (6 год.)

Теоретична частина. Квітка – улюблений мотив української народної творчості, споконвічна прикраса подвір'я. Обрядове значення квітів. Рецепти моєї бабусі. Цілющі квіти рідного краю.

Практична частина. Збирання лікарських рослин. Виготовлення сувенірів, композицій із висушених трав, квітів. Техніка виконання – аплікація, солоне тісто.

4. Витинанка (4 год.)

Теоретична частина. Витинанка. Походження та розвиток мистецтва. Призначення витинанок. Техніка виготовлення. Символіка.

Практична частина. Виготовлення витинанок.

5. Вишивка хрестиком (22 год.)

Теоретична частина. Загальні відомості про вишивку. Історія розвитку української народної вишивки в Україні регіоні Київщині. Техніка виконання вишивки хрестиком. Хрестик по діагоналі. «Болгарський» хрестик.

Практична частина. Вишивка зразків. Розробка малюнків для серветок, доріжок, рушничків, сорочки. Вишита сорочка – символ духовної культури українського народу. Характеристика крою. Технологія вишивки сорочки, розробка малюнка. Вишивка сорочки.

6. Вишивка гладдю (20 год.)

Теоретична частина. Функціональні особливості народної української вишивки. Гладьові техніки, мережка, штапівка.

Практична частина. «На рушнику все життя». Рушник в хатньому інтер'єрі. Використання символіки в сучасних вишивках рушників. Розробка малюнка до рушника. Вишивка рушника до свят.

7. Вишивка стрічками (20 год.)

Теоретична частина. Шви і техніка вишивки стрічками. Бісер. Поєднання вишивки стрічками з іншими видами.

Практична частина. Скатерка «Квітковий карнавал». Поєднання вишивки стрічками і тамбурних швів. Особливості техніки виконання.

7. В'язання (28 год.)

Теоретична частина. Особливості створення орнаменту. Поєднання кольорів.

Практична частина. В'язання візерунків. Виконання вправ із кольорознавства. Розрахунок петель. В'язання тасьми різними стовпчиками. В'язання візерунків. В'язання косинки або шалі. Зразки фестонів. Види тасьми з фестонами. З'єднання гачком елементів в'язання з накладними стовпчиками. В'язання ажурної кофточки.

8. Релігійні та народні свята (20 год.)

Теоретична частина. Великдень - свято всіх християн. Розвиток писанкарства. Технологія виготовлення писанок, дряпанок, крашанок, символіка орнаменту.

Практична частина. Виготовлення писанки з текстильних матеріалів. Особливості виготовлення. Інструменти, матеріали. Оздоблення пасхальні яйця. Техніка нанизування бісеру. Особливості виконання. Створення пасхальної композиції.

8. Екскурсії на виставки декоративно-вжиткового мистецтва (2 год.)

Відвідування виставок робіт декоративно – вжиткового мистецтва, екскурсії до етнографічного музею з метою знайомства та вивчення історії краю, культури та побуту українського народу.

9. Підсумкове заняття (2 год.)

Підбиття підсумків роботи за навчальний рік. Організація та проведення виставки кращих робіт гуртківців.

Прогнозований результат

Вихованці повинні знати:

- історію свого населеного пункту та пам'ятні місця;
- національні святині в житті кожного українця;
- способи використання природних матеріалів у народній медицині;
- види народного декоративно-вжиткового мистецтва, символіку орнаменту;
- основи краю та пошиття народного одягу;
- правила прання , прасування вишитих виробів.

Вихованці повинні вміти:

- визначати властивості текстильних та волокнистих матеріалів;
- розробляти орнаментальні композиційні малюнки згідно до традицій регіону;
- поєднувати народну та сучасну вишивку;
- досконало володіти техніками ручної вишивки, в'язання гачком;
- з'єднувати окремі деталі в цілий виріб;
- підбирати та використовувати малюнки для створення власних виробів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Вищий рівень. Третій рік навчання

	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Всього
1.	Вступ	9	-	9
2.	Традиції і сучасність.	3	6	9
3.	Вишивка гладдю, хрестиком.	6	42	48
4.	Вишивка стрічками.	3	18	21
5.	В'язання гачком , спицями . Машинне в'язання.	9	54	63
6.	Художнє плетіння. Макраме	6	42	48
7.	Традиції і звичаї українського народу	9	3	12
8.	Творчий звіт	3	-	3
9.	Підсумкове заняття	3	-	3
	Всього	51	165	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (9 год.)

Теоретична частина. Мистецтво одягатися. Перегляд ілюстрацій. Види сучасних швейних машин, тканин, інструментів, матеріалів для оздоблення. Правила техніки безпеки.

2. Традиції та сучасність (9 год.)

Теоретична частина. Комплекси традиційно-народного одягу. Своєрідність традиційного костюма різних історико - етнографічних районів України. Одяг у народному стилі, сучасний одяг.

Практична частина. Створення ескізів. Виготовлення викройок.

3. Вишивка гладдю, хрестиком (48 год.)

Теоретична частина. Використання народних традицій в сучасному одязі. Сорочка – душа народу. Особливості виконання вишивки, орнаментів характерних для Київщини. Догляд за виробами.

Практична частина. Основи крою, побудови малюнка, розташування узору. Вишивка сорочки.

4. Вишивка стрічками (21 год.)

Теоретична частина. Особливості виконання стрічкових швів. Оздоблення виробів вишивкою. Сучасні шви та матеріали.

Практична частина. Оздоблення шапочки та сумки стрічковими швами.

5. В'язання гачком та спицями. Машинне в'язання (63 год.)

Теоретична частина. Виникнення мистецтва в'язання гачком, спицями. Виготовлення одягу в народному стилі. Матеріал, крій, орнаментация. Поєднання технік.

Практична частина. Створення візерункового полотна, орнаменту. В'язання безрукавки в народному стилі. В'язання спідниці, кофтинки.

6. Художнє плетіння (48 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення мистецтва. Техніка макраме. Основні прийоми плетіння, матеріали та інструменти.

Практична частина. Виконання зразків. Виготовлення пояса. Сумка в народному стилі.

7. Традиції і звичаї українського народу (12 год.)

Виховання дітей в українських родинах (12 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення дітей із традиціями та звичаями українського народу. Стосунки в українській родині, розподіл обов'язків, доручень. Ознайомлення із художньою літературою, перегляд сценаріїв.

Практична частина. «Українські вечорниці». Підготовка та постановка свята, розучування сценок, віршів. Проведення заходу.

8. Творчий звіт вихованців (3 год.)

Досягнення та плани на майбутнє.

9. Підсумок (3 год.)

Прогнозований результат

Вихованці повинні знати:

- особливості та властивості обробки текстильних і волокнистих матеріалів;
- характеристику інструментів та пристроїв для ручного вишивання;
- техніки виконання швів;
- кольорові сполучення у вишивках різних регіонів України, зокрема Київщини;
- основи крою та пошиття народного одягу;
- правила прання, прасування вишитих виробів;
- правила безпечної праці, особистої гігієни та санітарії.

Вихованці повинні вміти:

- визначати властивості текстильних та волокнистих матеріалів;
- добирати інструменти та матеріали для виготовлення вишитих виробів;
- розробляти орнаментальні композиційні малюнки згідно до традицій регіону;
- збільшувати, зменшувати малюнок, переносити його на тканину;
- поєднувати народну та сучасну вишивку;
- з'єднувати окремі деталі в цілий виріб;
- підбирати та використовувати малюнки для створення власних виробів;
- проводити кінцеве опорядження виготовлених декоративно-вжиткових виробів (прання, прасування, збір купона, упаковка).

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія українознавства: Перевид. В Україні / наук. Т-во ім. Т.Г.Шевченка у Львові. –Львів, 1993.-Т.1.
2. Історія українського мистецтва: В 6-ти т. – К.: Голов. Ред.. УРЕ, 1966-1988.-Т.1-6.
3. Кара-Васильєва Т.В., Заволокіна А.А. Учитесь рисовать.- К.: Реклама, 1988.-96с.
4. Кара-Васильєва Т.В. Полтавська народна вишивка. – К.: Наукова думка, 1983.-136с.
5. Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка. Альбом. – К.: мистецтво, 1993.-264с.
6. Кара-Васильєва Т.В. Українська сорочка. – К.: Томі ріс, 1994.-32с.
7. Кулик О. українське народне вишивання. – К.: Держ. Видавництво образотворчого мистецтва і муз.літ. УСССР, 1958.-77с.
8. Литвінець Е.М. Голки, нитки, намистинки. –К.: Веселка. 1991.-75с.
9. Левчук В.Л. Червоними і чорними нитками. –К.: «Реклама» 1986.-64с.